

Spis treści

Wstęp (JERZY MAKOWSKI, TOMASZ WITES)	XI
1. Europa wobec współczesnych wyzwań	1
1.1. Zasięg i ogólna charakterystyka (BARBARA JACZEWSKA)	2
1.2. Zmiany demograficzne w Europie (BARBARA JACZEWSKA)	4
<i>Przemiany demograficzne w Europie Wschodniej</i>	7
1.3. Starzenie się ludności Europy jako zjawisko demograficzne i społeczne (BARBARA JACZEWSKA)	9
1.4. Zmieniające się uwarunkowania migracji w Europie: więcej mobilności, mniej imigrantów? (BARBARA JACZEWSKA)	11
<i>Migracje pracowników w krajach Unii Europejskiej</i>	15
<i>Pięć lat po kryzysie migracyjnym w Europie</i>	17
1.5. Separatyzmy w Europie na tle zróżnicowania etniczno-językowego (MACIEJ KAŁASKA)	18
1.6. Miasta współczesnej Europy – obszary kurczenia się i dynamicznego wzrostu (BARBARA JACZEWSKA)	24
<i>Metropolia Wielkiego Paryża</i> (ANNA GRZEGORCZYK)	26
<i>Zmiany obszarów miejskich w Europie. Kompaktowy czy rozporozszony model rozwoju miast?</i>	28
1.7. Gospodarka po kryzysie zadłużenia – innowacyjność i sharing economy kluczem do sukcesu (MACIEJ KAŁASKA)	31
<i>Europa wobec overtourismu</i>	38
1.8. Polaryzacja społeczna Europy w ujęciu regionalnym (ANNA GRZEGORCZYK)	42
<i>Jedność, spójność i współpraca u podstaw Unii Europejskiej</i> (BARBARA JACZEWSKA)	47
<i>Unijna polityka spójności – wymiar regionalny</i>	47
1.9. Soft power i pozycja krajów europejskich na świecie (ANNA GRZEGORCZYK)	53
1.10. W kierunku neutralności dla klimatu Europy (BARBARA JACZEWSKA)	58
<i>Miasta europejskie a zmiany klimatu</i>	60
Literatura	61
2. Państwa dawnego Związku Radzieckiego – region w skomplikowanej transformacji (TOMASZ WITES)	65
2.1. Zasięg terytorialny i ogólna charakterystyka	66
<i>Państwa o nieuregulowanym statusie politycznym na obszarze poradzieckim</i>	68
2.2. Inicjatywy współpracy regionalnej	69
2.3. Wymiary transformacji regionu. Transformacja polityczna	72
2.4. Transformacja gospodarcza	74
<i>Specjalne strefy ekonomiczne w Rosji</i>	77
2.5. Transformacja demograficzna	82
<i>Migracje między państwami poradzieckimi</i>	88
2.6. Transformacja społeczna	90
Literatura	95

3. Azja Południowa – ludność i gospodarka (JADWIGA WINIDOWA)	97
3.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	98
<i>Dynamika monsunu wilgotnego i jego konsekwencje</i>	100
3.2. Cechy ludności	102
3.3. Rozwój demograficzny krajów Azji Południowej	105
<i>Problem Kaszmiru</i>	106
3.4. Wskaźniki demograficzne	110
3.5. Średnia długość życia	112
3.6. Rozmieszczenie ludności i gęstość zaludnienia	114
3.7. Urbanizacja w krajach Azji Południowej	117
3.8. Wybrane wskaźniki struktury społeczno-ekonomicznej	124
Literatura	130
4. Azja Południowo-Wschodnia – wyścig do nowoczesności (MACIEJ JĘDRUSIK, PAWEŁ CYWIŃSKI)	133
4.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	134
<i>Obszary sporne na Morzu Południowochińskim</i>	135
<i>Mentawai</i>	136
<i>ASEAN</i>	139
4.2. Państwa zamożne	140
4.3. Nowe „azjatyckie tygrysy”	141
4.4. Jeszcze młodsze „tygrysy”	143
<i>Bali</i>	144
4.5. Państwa na rozdrożu	145
<i>Wojny w Wietnamie</i>	145
<i>Czerwoni Khmerzy</i>	146
Literatura	149
5. Azja Wschodnia – polityka gospodarcza a wykorzystanie potencjału demograficznego i ekonomicznego (ANDRZEJ KOWALCZYK, MACIEJ KAŁASKA)	151
5.1. Środowisko fizycznogeograficzne Azji Wschodniej – szansa i bariera	152
<i>Mongolia – cechy środowiska przyrodniczego i niskie zaludnienie jako szansa dla rozwoju turystyki zrównoważonej</i>	154
<i>Japońskie miejscowości po przejściu fali tsunami z 2011 roku</i>	155
5.2. Zmiany ludnościowe w Azji Wschodniej – przejście od społeczeństwa wiejskiego do społeczeństwa miejskiego	157
<i>Sytuacja społeczno-demograficzna w Korei Północnej</i>	159
<i>Migracje zagraniczne</i>	161
<i>Wpływ różnic w poziomie życia na kierunki migracji wewnętrznych w Chińskiej Republice Ludowej</i>	162
<i>Dwa oblicza miast chińskich</i>	164
5.3. Znaczenie i gwałtowny rozwój gospodarki Azji Wschodniej	165
<i>Początki specjalnej strefy ekonomicznej Shenzhen</i>	168
<i>Wpływ czeboli na społeczeństwo Korei Południowej</i>	174

<i>Rola czepoli w rozwoju miast Korei Południowej</i>	175
<i>Toyota Motor Corporation</i>	177
<i>Samsung Electronics</i>	178
<i>Technopolie</i>	179
<i>Historia Nippon Steel Corporation</i>	180
<i>Zapora Trzech Przełomów (Sanxia Daba)</i>	182
Literatura	185
6. Afryka Północna i Azja Południowo-Zachodnia – tradycja i nowoczesność w świecie islamu	189
6.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu (FLORIAN PŁUĆ)	190
6.2. Środowisko przyrodnicze – ograniczenia i atuty (FLORIAN PŁUĆ)	191
<i>Zagrożenia klęskami naturalnymi</i>	193
6.3. Tradycja (FLORIAN PŁUĆ)	194
6.3.1. Rola islamu w życiu społecznym i gospodarczym	194
<i>Pielgrzymki religijne</i>	198
6.3.2. Tradycyjne techniki pozyskiwania i gospodarowania wodą	199
6.3.3. Tradycyjne techniki użytkowania ziemi – pasterstwo	202
<i>Mleczne farmy</i>	204
6.4. Niedostatek wody wyzwaniem współczesnej gospodarki (IZABELLA ŁĘCKA)	204
<i>Zagospodarowanie wód podziemnych</i>	206
6.4.1. Nowoczesne techniki pozyskiwania i gospodarowania wodą	208
<i>Systemy polityczne</i>	211
6.5. Złotą wannę szejka, czyli bogactwo ropy naftowej i gazu ziemnego przejmują kolejne pokolenie (IZABELLA ŁĘCKA)	213
<i>Baryłka ropy</i>	216
6.6. Niedostatki w sferze społecznej (IZABELLA ŁĘCKA)	219
6.6.1. Zacoferani czy nowocześni?	221
6.7. Miasta w drodze do nowoczesności (MACIEJ KAŁASKA)	223
6.7.1. Święte miasta islamu	223
6.7.2. Nowe miasta	226
6.7.3. Miasta oporu i walki	229
6.8. Bliska egzotyka – rozwój turystyki (IZABELLA ŁĘCKA)	232
Literatura	236
7. Afryka na południe od Sahary – nowe wyzwania i stare problemy (ANNA DUDEK)	239
7.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	240
7.2. Nowa kolonizacja Afryki? – Chiny w Afryce Subsaharyjskiej	244
<i>Koreański model rozwoju w Afryce Subsaharyjskiej</i>	250
7.3. Kapitał ludzki – zagadnienia demograficzne i poziom życia	252
7.4. Rolnictwo afrykańskie w XXI wieku	256
<i>Zawłaszczanie ziemi w Afryce</i>	258
7.5. Surowce mineralne – przekleństwo Afryki?	259

7.6.	Obszary chronione a rozwój	263
	<i>Park narodowy Serengeti i obszar chroniony Ngorongoro – przyroda i ludzie</i>	266
7.7.	Zagrożenia środowiska przyrodniczego Afryki – ciemna strona globalizacji	267
7.7.1.	Przemysł rogu nosorożca i kości słoniowej – współczesny kryzys	267
7.7.2.	Afryka Zachodnia – elektroniczne śmietnisko rozwiniętego świata	270
	Literatura	271
8.	Ameryka Północna – nowe wyzwania Nowego Świata	275
8.1.	Stany Zjednoczone – wielokulturowe społeczności miejskie (SYLWIA DUDEK-MAŃKOWSKA, MIROSŁAW GROCHOWSKI)	277
8.1.1.	Obszar i ogólna charakterystyka regionu	277
	<i>Dolina Krzemowa</i>	280
8.1.2.	Zróżnicowania regionalne	281
	<i>Detroit – upadek i odrodzenie miasta</i>	286
8.1.3.	Tworzenie się społeczeństwa wielokulturowego	288
	<i>Amisze w Stanach Zjednoczonych</i>	292
8.1.4.	Kształtowanie się metropolii jako efekt procesu urbanizacji i postępu technologicznego	295
	<i>Walkable city – miasto dla pieszych</i>	298
	<i>Sektor kreatywny</i>	301
8.2.	Kanada – bogactwo w różnorodności (ANNA DUDEK, TOMASZ WITES)	306
8.2.1.	Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	306
8.2.2.	Środowisko przyrodnicze	307
	<i>Turystyka zrównoważona w Churchill – stolicy obserwacji niedźwiedzi polarnych</i>	308
8.2.3.	Ludność i języki	310
8.2.4.	Wielokulturowość	317
8.2.5.	Model życia	318
	<i>Vancouver – flagowy przykład realizacji koncepcji smart city</i>	319
	Literatura	321
9.	Meksyk, Ameryka Centralna i Region Karaibski – iluzja Nowego Świata	325
9.1.	Wprowadzenie	326
9.1.1.	Zasięg i charakterystyka regionu (JOAQUÍN GONZÁLES MARTÍNEZ, (BOGUMILA LISOCKA-JAEGERMANN)	326
9.1.2.	Meksyk, Ameryka Centralna – historia a przestrzeń (JOAQUÍN GONZÁLES MARTÍNEZ)	329
9.2.	Meksyk	332
9.2.1.	Historia, gospodarka i polityka (JOAQUÍN GONZÁLES MARTÍNEZ)	332
9.2.2.	Meksyk w początkach XXI wieku (MACIEJ KAŁASKA)	336
9.3.	Ameryka Centralna	340
9.3.1.	Historia, gospodarka, polityka (JOAQUÍN GONZÁLES MARTÍNEZ)	340
9.3.2.	Kraje Ameryki Centralnej w początkach XXI wieku (MACIEJ KAŁASKA)	342
9.4.	Karaiby – turystyczny raj, czy region określony przez migracje? (BOGUMILA LISOCKA-JAEGERMANN)	350
9.4.1.	Region Karaibski – definicje i zasięg	350
9.4.2.	Karaiby – mozaika polityczna	352

9.4.3. Karaiby – wyzwania gospodarcze	353
9.4.4. Współczesne migracje karaibskie	354
9.4.5. Najważniejsze kraje karaibskie w początkach XXI wieku	356
Literatura	364
10. Ameryka Południowa. Ekspansja osadnictwa i gospodarki	367
(MIROSLAWA CZERNY, JERZY MAKOWSKI)	
10.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	368
10.2. Zasoby naturalne	371
10.2.1. Surowce mineralne	371
10.2.2. Drewno	375
<i>Zagłada wilgotnych lasów równikowych</i>	376
10.2.3. Ziemie uprawne i wody	380
10.2.4. Zasoby wód przybrzeżnych	380
10.3. Ludność	381
<i>Regiony transgraniczne</i> (JOANNA MIĘTKIEWSKA-BRYNDA)	384
<i>Eksodus ludności z Wenezueli</i>	386
10.3.1. Miasta	390
10.4. Kierunki rozwoju gospodarki w Ameryce Południowej	396
10.5. XX wiek i początki XXI wieku w rozwoju Ameryki Południowej	399
Literatura	408
11. Australia i Nowa Zelandia – odrębna przyroda i różnorodne społeczeństwo	411
11.1. Australia (JERZY BAŃSKI)	413
11.1.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	413
11.1.2. Środowisko przyrodnicze kontynentu	414
<i>Woda w Australii – niedobór i nadmiar</i> (GRZEGORZ BOROWSKI)	415
11.1.3. Australijczycy	418
11.1.4. Gospodarka Australii	419
11.2. Nowa Zelandia – zachowane i utracone dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe (TOMASZ WITES)	422
11.2.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	422
11.2.2. Środowisko przyrodnicze	422
<i>Droгоценna manuka</i>	425
11.2.3. Nowozelandczycy	426
Literatura	429
12. Antarktyda – lodowy tort do podziału (JERZY MAKOWSKI)	431
12.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	432
<i>Układ Antarktyczny</i>	433
12.2. Charakterystyka środowiska	434
12.3. Mieszkańcy Antarktydy	436
12.4. Gospodarka	437
12.5. Sytuacja prawno-polityczna Antarktydy	438

12.6. Lodowce Antarktydy topnieją	440
Literatura	440
13. Oceany – znikająca bariera (MACIEJ JĘDRUSIK)	443
13.1. Oceany i morza kuli ziemskiej	444
<i>Konwencja Praw Morza</i>	444
<i>Bogactwa dna oceanów</i>	445
<i>Endemizm jako jedna z cech wyspiarskości. Czy Madagaskar to wyspa?</i>	446
13.2. Oceany jako królestwo wysp	447
<i>Wyspy jako „laboratoria”</i>	449
13.3. Izolacja kształtująca wyspiarską gospodarkę	449
<i>Yaqona</i>	450
<i>Bioróżnorodność</i>	451
<i>Przewycięzanie izolacji</i>	451
13.4. Globalizacja a wyspy	452
13.5. Turystyka – potrzeba i zagłada izolacji	454
<i>Tsunami</i>	455
<i>Malediwy – raj turystyczny</i>	456
Literatura	457
Indeks nazw geograficznych (TOMASZ WITES)	459